

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

10 Falso[rum] amico[rum] (Freinds narren) Nole. Prop[ri]um
[com]modu[m] querere: non [com]municare: corrept[i]o[n]em negligere:
in aduersis deserere: placentia magis [quam] vtilia dicere: arcana ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Indisciplinatorum

I excedat: Et quō hoc: hoc modo vt in paucis exemplifice mus. Ridere
ij sine aptione dentiū. Glidere sine defixione oculoꝝ. Loq̄ sine extensio
ij ne manuū ⁊ intentatōe: sine ꝓtentione labioꝝ: sine extensione ⁊ iactati
ij one capitis: sine cleuatōe supcilioꝝ. Incedere sine modulariōe gressu
v um: sine ventilatōe brachioꝝ: sine gesticulatōe scapularꝝ. Sedere sine
s diuaricatōe crurꝝ: sine alterurꝝ subiectōe pedum: sine extensione vel
s agitōe tibiaꝝ: sine alterna accubatōe laterꝝ. Jacere sine dissectōe mē
s broꝝ. Nec q̄re vbi sup̄. **D** q̄ iucūdū est fratres: dum sic membra ha
D bitant in vnum/sub tali ordine ⁊ politia: siq̄dem etiam ip̄a mens ad
D intra ex hoc ꝓponit ⁊ ordinat. Sane sicut de inconstantia mentis na
D scit inordinata motio corpis: ita quoq̄ dum corpus per disciplinam
D stringit/animus ad ꝓstantiam solidat: ⁊ paulatim intrinsecus mens
D ad q̄erem ꝓponit/cum ꝓ discipline custodiā mali motus eius foras
D fluere non sinunt, sedet nimirꝫ animus/q̄ cuiusmodi est ꝓpositi homi
D nis/sicut in castro pulcherrimo muris munito: custodiunt hunc anti
D mum gestus sui corpis/vt non audiat quisq̄ impudicus turpia attē
D rare. Secus de impudicis moribꝫ/quaes pre se ferunt q̄dam h̄gines
D ⁊ vidue exilientes de edibꝫ in stratam se ostentantes: sed fugit ad salis
D ces ⁊ se cupit ante videri. **D** quot pereunt ⁊ scandalisunt eiusce puer
D sis ⁊ scandalosis gestibꝫ: q̄bꝫ exp̄munt etiam aliquando corpis linea
D menta: quo fit vt ꝓmoucant animi ad turpia ad que nunq̄ alij puez
D nissent. Nemo autem est qui curat hec: nemo cauet: omnia licent que
D libent. Surgent gentiles cum generatōe istius tempestatis pessima: ⁊
D ꝓdemnabunt adolescentes indisciplinatos ⁊ scandala ꝓbentes: ecce
D gentilis adolescens/de quo in speculo nostro fit mentio. Spuria ve
D nustissimus fuit/vt omnes femine oculos ⁊ animos in eum ꝓpter suā
D singularem pulchritudinē figerent: quo fiebat vt omnes mariti cum
D oderent/⁊ de eo mala suspicarent: attendens hoc nobilissimus adole
D scens noluit sua pulchritudine alijs ꝓstare scandalum: ⁊ faciem suam
D lanauit/⁊ adeo discerpit/vt ammodo non pulcher sed difformis es
D set. Sed q̄d gentiles ꝓfero/quasi desint nobis exempla domestica ⁊
D Brigitta sancta petijt deformari a deo: ⁊ crepuit oculus eius. Que
D dā nasos sibi amputauere ne appeterent: alia oculos quos pulchros
D habebat simul eruit/⁊ eosdem appetenti lasciuē transmisit dicēs: acci
D pe ecce habes ꝓpter quod me adamasti. Cum igitꝫ tam insolite mores
D suos hi ⁊ etiam gentiles ꝓposuerint per disciplinam/tantaqꝫ mala in
D disciplinatōnem sequant/ingnominosiqꝫ fiant ⁊ despecti: contrario
D autꝫ morati gloriosi efficiant deo/⁊ hoibꝫ dilecti: merito debemus ad
D hoc niti/vt nolas huius fatuitatis abijciamus/aliosqꝫ induamꝫ mo
D res: quatinus hic gratiā ⁊ alibi ꝓsequamur gloriā ⁊c.

Feria. ij. post Reminiscere. xij. Martij.

Festo sancti Gregorij pape. M. cccc. xcviij.

Turba .x. nola. V

Stultorum infinitus est numerus. Ecclesi. i. Euangelium.

Nesima turba est falsorum amicorum. Noscunt hi septem nolas. Prima nola est proprium modum querere suam utilitatem non alterius amici. Sunt qui se simulant amicos et adherent diuitibus/potentibus/nobilibus: quia inde putant se aliquid modum persecuturos: puta nobilitatem trahere ex talium familiaritate/diuitias aut delicias. Sunt utique insigniti nola hac: quia falsi sunt amici turales habent ad te amicitiam qualem vulpes ad gallinam/lupus ad ovem/mus ad horreum/musca ad mel/accipiter ad pedem/canis ad ossa/virus ad apes et formicas. Non est hec amicitia/sed negotiatio (ait Seneca) qui ad modum attendit.

Secunda nola est: non communicare. Debet secundum Tullium inter amicos postea quam eorum emendati fuerint mores omnium rerum/consiliorum/voluntatum sine ulla exceptioe esse comitas. Voluntatum inquam: quia idem velle/idem nolle/ea demum haec est amicitia: ait Tullius. Consiliorum denique debet esse comitas: nihil enim secundum Ambrosium occultat amicus si verus est: effundit animi suum in amicum: sicut et fieri iubet Prover. xxiij. Causam tuam tracta cum amico tuo. Nota tamen Ambrosio de fratre suo sibi pro omnia simili quod non comitabatur ei secreta aliorum sibi detecta. Sit et rerum comitatio: vnde propheta cum diceret ei de quodam ille amicus est illius: cur inquit illo diuite pauper est: Amicus non est qui forte tunc princeps non est.

Tertia nola est: correptionem negligere aut indiscrete infligere. Corripit verus amicus amicum suum. Ecclesi. xix. Corripe amicum: sepe enim fit commissio: sed hoc facit secreta: non sic fictus. Sed cavendum est ne correptio sit contumeliosa. Ecclesi. xix. Est correptio medicata in ira contumeliosa. Vere mendax est: mentitur enim se correptionem facere/cum potius sit vituperatio. Dicit esse stroff. et est roch vel schmoch. Nouit huiusmodi Tullius quod ait: Monere et moneri est officium huius amicitie: ita tamen quod adulatione carcat admonitio et contumelia obiurgatio.

Quarta nola est: in aduersis deserere. Sunt quidam amici quod diu prospere succedit: at ubi hec cessabunt cessat et amicitia. Isidorus. Per aduersa fraudulenter patet amicus. Tales falsi amici faciunt suis amicis quod fecisse quendam fraudulenter legimus pro similitudine cuidam volenti transire per nemus/in quo erat periculum deuij et etiam ferarum. Sic perduxit quendam qui promisit ei securitatem et viam et ferarum/asserens se omnia scire et posse in parte illa. Istis simul transcursibus occurrit virus famelicus: quem ut vidit perductor et seductor in alta arbore effugit: alio modo in terram se posuit fingens se mortuum/ambelium suum retrahendo (quia dicitur quod virus mortuum hominem non dilacerat) virus vero posuit os suum ad os alterius et ad nasum et aures/ quasi terando si viveret: alio in arbore totum rei euentum speridante: virus vero recedente ille descendit et socium suum deridendo quesivit: que fuit illa amicitia quam virus tecum fecit te osculando et secreta tibi in aurem discere.

E ij

Falſorū amicorū

cendo? Qui rñdit: Docuit me q̄ nunq̄ copularē magnā amicitia nec
ſocietatē cū hoie oīno ignoto: nec de eo p̄fiderē añq̄ ei? p̄ditōis eſſam
exptus: q̄ etiā q̄libet ſe cuſtodiat ab illo in quo ſe credit plus poſſe cō-
fidere: q̄ null? citius decipe p̄t. rep̄bendit etiā me/ q̄ ita credul? ⁊ p̄m-
3 prius fui ad ſequēdum ſociū falſum. Sic ſic faciūt plane oēs falſi ſim-
ci in aduerſitate deſerētes amicū: ⁊ tra id qd̄ Sapiēs d̄t de v̄o amico.
Om̄i tpe inq̄t diligit q̄ amic? eſt. Prouer. xvij. Nota oī tpe tā p̄ſpita-
tis q̄ aduerſitatis/ tā paup̄tatis q̄ inopie. Soli paupes q̄ ſūt q̄ op̄ti
me noſcūt fatuos hos ⁊ nolās: q̄ ſoli ſciūt q̄s eorū eſt amic? / q̄ ſe ſit
hoſtis. Diuites ⁊ potētes ⁊ pulchri neſciūt ſi in eis p̄ſona diligit/ an
diuitie/ potētia/ pulchritudo vel delirio.

Quinta nola eſt: placētia magis q̄ vtilia dicere. Sūt q̄ ſp̄ q̄ placē-
ta ſunt amico ſuo dicere volūt: q̄ q̄runt ab eo diligi/ idco p̄mittūt pla-
cebo. Qui intonat antiphonā Placebo/ audit p̄ſalmū ſequētē Dilxi.
Sed qd̄: ſimulator ore decipit amicū ſuū: Prouer. xj. Et vir iniqu?
3 lactat amicū ſuū. Prou. xvj. Plane inſcat cū/ ponēs v̄ba placētia q̄
ſi laridū in muſcipulā/ ⁊ nucleū in decipulā paricū/ ⁊ lac dulce infanti
p̄ponat: ſub q̄ venenū deceptōis miniſtrat amico. Et qd̄ q̄ dicā am-
ico: h̄ qd̄ iubet Seneca lib. de b̄nificijs. Dic inq̄t illis nō qd̄ volūt audi-
re/ ſed qd̄ velint ſemp̄ audire.

Sexta nola eſt: arcana detegere/ ſint pctā aut alia ſecreta. Qui des-
nudit arcana amici/ fidē p̄dit. Eccl̄. xxvij. ⁊ Prouer. xvij. Qui celat
delictū q̄rit amicitias. Eſt h̄ vnū de numero illoꝝ q̄ amicitia maxie
diſſoluūt. Sūt em̄ q̄nq̄. ſ. Couitū/ cū obijcūt amico defect? verecun-
dus nō pctm̄: vt tu es leproſus. Improperitū: cū crimē obijcūt: vt tu
es latro. Supbia. i. ſup̄ba dñatio. Plaga dolosa ⁊ myſterij reuelatio
Eccl̄. xxij: vide in ſumma ⁊ tutū. Prou. xxv. Que viderūt oculi tui
ne p̄feras in iurgio cito/ ne poſtea emēdare non poſſis cū deboneſtas
ueris amicū tuum.

3 Septima nola eſt: turpia rogare aut ad p̄ces turpia facere. Eſt hec
lex in amicitia (ait Tull.) vt nil turpe rogemus/ neq̄ rogati faciam?
Nemo igit̄ d̄z ad p̄ces amici iniuriā facere primo. Eccl̄. vj. Noli inq̄t
fieri p̄ amico inimicus primo (einē ymb geſellen willen haſſen) Ob-
3 ſeruaunt h̄ qd̄dam iudei: ⁊ prudēter rñdit cuidā amico ſuo (ſm Valeri-
um Maximū) pctēti cū inſtātia iudiciū illicitū dari in qd̄dam facto.
Rñdit illi: nullo modo hoc faciā. Et alter ait: ⁊ qd̄ igit̄ auentagiū ha-
beo de amicitia tua/ ſi nihil p̄ me feceris: Cui iudei: Quod auentagiū
habeo de amicitia tua/ ſi p̄p̄t eam peccādo amiſero amicitia dete-
3 puniri. Hoc fuit p̄ſiliū abbatis Theodori in vitaspatz. Si habeo in-
3 q̄t amicitia cū aliquo/ ⁊ p̄tulerit eū in tentatōem fornicatōnis incurres
re: ſi potes da illi manū ⁊ trabe illū ſurſum: ſi nō tibi nō acq̄ſcit/ inci-

de amicitias eius/ne forte demorās traharis ab eo in pfundū. Sicut
 em̄ q̄ ligat lapidi vel ligno/illo cadēte cadit: sic q̄ copulat amico ma-
 lo. Chryfost. sup̄ Matth. Bonus si malo ꝓnectit aut pares reddant/ 4
 aut cito abinuicē separant. Amicitie aut pares querunt aut faciunt.
 Plane mali frequentius ꝓvalent ꝓpositūq; suū frequentius inuicūnt:
 fugiēdi ḡ sunt ꝛ societas cū eis nō incūda: sed sup̄ tales q̄si sup̄ ꝓdito-
 rē dei bubonē. s. infernalē/ deberēt oēs volucres celi clamare. **D** ꝓnici 5
 osa maloz amicitia/ q̄ tadē in amarissimā ꝛ ꝓpetuā rixā ꝛtef. **L**ōcū
 get nūmꝫ eis qđ duobꝫ illis de q̄bꝫ in figura legit: q̄ cū ad qđdā biui-
 um ꝓuenirēt sapiēs ꝛ stultꝫ socij/ dixit sapiēs: camꝫ ꝓ viā istā: s; stultꝫ
 renuit/ qz dura erat ꝛ spinosa. cui sapiēs: tñ breuior ꝛ securior. nec sic
 ait stultꝫ/ sed camꝫ ꝓ viā istā pratis ꝛ floribꝫ amenā ꝛ planā: s; em̄ lōg-
 or sit/ tñ delectabilior est. Sapiēs societate ꝛ delectatōe vie victꝫ/ stul-
 tū secutus est: tadē inciderūt in latrones/ q̄ eos vulnerauerūt/ spoliaꝫ
 uerūt ꝛ incarcerationerūt. In carcere ḡ positi sapiēs stultum rep̄bēdit
 amare de seductōe. cui stultꝫ: Tu inq̄t stultior es ꝛ plus rep̄bēdēdꝫ
 ꝛ vituperādus/ qz me seq̄ voluisti: ego feci fm̄ naturā meā q̄ rōe caret
 ꝛ tu ꝓtra naturā deliq̄sti. Et q̄sum bec frēs: tāgit nūmꝫ nos bec pa- 6
 bola. Sapiēs est aīa rōnalis: q̄ deberet ire ꝓ viā mādatoz dei arduaz
 ꝛ angustā spinosā/ sed ꝓꝓediōsam ꝛ tutā: q̄ si seducta fuerit ad sequen-
 dū carnē ꝓ viā delitiaz/ vel mūdū ꝓ viā diuitiaz/ vel diabolū ꝓ viā
 malitiaz: cū in inferno ꝓtēdere inceperit aduersus istos: isti (vt ꝓdis-
 ctū est) r̄ndere poterūt q̄ fecerint officiū suum. Et sic sp̄ rixā ꝛ odium
 inter istos amicos crit/ ꝛ q̄s nūc sequit: tūc eum accusabūt ꝛ tortoris-
 bus tradēt. Fugiamꝫ ḡ societate stultoz: nolas has executamus/ ne
 cū stultis dāncmur ꝛ imp̄js. Amen.

Feria. iij. post Reminiscere. xij. **D** artijStultoz infinitus est numerus. **E**ccl̄s. j. **E**uangelium.

Undecima turba stultoz est: scripturis sacris nō credentiū
 Sūt qđdā q̄ hnt inuolūtariā repugnātiā int̄ se ꝛ ea q̄ sūt
 fidei/ vellēt em̄ credere: illi nō sūt de nūero hoz: immo ve-
 rit̄ Berson/ velle credere aliqñ ē magis meritorū q̄ crede-
 re. Sūt aliꝫ q̄ nō oīa credēda nouerūt explicite/ sed solū cōia in sym-
 bolo/ q̄ ꝛ eccl̄a ꝓ festa ꝓponit: alia aut̄ implicite. ꝛ neq; illi sūt in h̄ acers
 uo. S; tertij sūt q̄ dubij sūt/ ꝛ volūt esse q̄si neutrales: ꝓꝫ tenēt de
 sacra sc̄ptura: sūt christiani ꝓꝫ bonā societate solū. hi sūt fatui illi/
 buiꝫ ḡnis: q̄s noscere poteris ex nolis sequētibꝫ.

Prima nola est: ꝓꝫ in corde tenere de sc̄ptura ꝛ fide: dubitāt/ nus-
 tāt: credūt vt dixi cū alijs ex bona societate. Dubius in fide infidelis
 est. Sed quō ex hac nola certū cognosca cū sit occulta: Nō ꝓ te bec no-
 la est posita/ s; ꝓꝫ cū: qz ip̄e se ex hac cognoscet esse stultum.

E iij